

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
De heer drs. S. Dekker
Postbus 16375
2500 BD Den Haag

13 augustus 2015
Kenmerk: media-2015.07168/1

Betreft: advies voorstel ROOS in *Het nieuwe publieke regionale mediabedrijf: betrokken en betrouwbaar*

Geachte heer Dekker,

In april 2015 publiceerde de Stichting Regionale Omroep Overleg en Samenwerking (ROOS) *Het nieuwe publieke regionale mediabedrijf: betrokken en betrouwbaar*.¹ In dit 'voorstel voor een slagvaardige en efficiënte regionale publieke omroep' geeft zij invulling aan de opgelegde bezuiniging van 17 miljoen euro en de daaruit volgende herschikking in de organisatie van de regionale omroepen.

Om twee redenen heeft de Raad voor Cultuur, na consultering van uw ministerie, besloten hierover een advies uit te brengen:

1. In zijn advies *De tijd staat open* (2014) dringt de raad aan op verdere aandacht voor de situatie van de media op lokaal en regionaal niveau. Het medialandschap verschaalt daar in rap tempo, ondanks een creatieve, maar ook nog onsamenvangende zoektocht naar nieuwe samenwerkingsverbanden. De raad wees op de noodzaak van een nieuwe vorm van publieke omroep, een die doordringt tot in de haarvaten van de samenleving en die gebaseerd is op samenwerking met andere partijen en waarbij ook publiek-private samenwerking (PPS) wordt bepleit.
2. Op 15 juni 2015 stuurde u de raad een adviesaanvraag over het Concessiebeleidsplan 2016-2020 van de NPO. Daarin vraagt u onder meer specifiek aandacht te besteden aan de toekomstige samenwerking van de landelijke publieke omroep met regionale omroepen. Daarvoor is een analyse van de ROOS-plannen onontbeerlijk. Het advies van de raad over het concessiebeleidsplan (CBP) van de NPO ontvangt u, zoals afgesproken, medio september.

¹ Stichting Regionale Omroep Overleg & Samenwerking. *Het nieuwe publieke regionale mediabedrijf: betrokken en betrouwbaar. Voorstel van ROOS voor een slagvaardige en efficiëntere regionale publieke omroep*. Hilversum, april 2015.

De raad is voorstander van een sterke en onafhankelijke regionale omroep. Hij ziet kansen voor de toekomst van de regionale omroep en heeft veel waardering voor de inzet van medewerkers in de regio, die met beperkte middelen tot goede en voor de regio belangrijke audiovisuele producties komen. Na lezing van *Het nieuwe publieke regionale mediabedrijf: betrokken en betrouwbaar* concludeert de raad het volgende. De regionale omroepen zijn gedwongen te bezuinigen. Dat is een politiek feit. ROOS wil die bezuinigingen deels opvangen via een nieuw bestuursmodel. Dat is een gedurfde keuze. Helaas leidt die keuze in de visie van de raad niet tot de noodzakelijke vergroting van de slagvaardigheid en efficiëntie. Ze leidt eerder tot vertraging, tot meer bestuurlijke drukte en tot belangenverstrengeling. Daarnaast concludeert de raad dat ROOS te weinig oog heeft voor samenwerking met lokale publieke en private mediapartijen.

Hieronder licht de raad toe hoe hij tot deze conclusie is gekomen en doet hij enkele voorstellen om tot een moderne, krachtige en efficiënte regionale omroeporganisatie te komen.

2. Werkwijze en verantwoording

De raad heeft voor dit advies artikelen, rapporten en eerder verschenen raadsadviezen geraadpleegd. Daarnaast heeft hij ter voorbereiding van dit advies gesproken met een aantal deskundigen en betrokkenen uit het veld. Een overzicht van deze gesprekpartners en de geraadpleegde bronnen is in de bijlagen 3 en 4 opgenomen. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het advies ligt bij de raad zelf.

3. De situatie

De huidige publieke regionale omroepen in Nederland zijn grotendeels *provinciale* omroepen: zij zijn vooral georganiseerd vanuit de provinciehoofdstad en spreken een doelgroep aan die deels wordt afgebakend door de provinciegrens. De omroepen ontvingen tot 2014 hun financiën via het provinciebestuur.² Deze op de provincie gerichte houding is ook terug te zien in hun missie.³ Zij streven ernaar om een bindende

² Inmiddels is de financiering overgeheveld naar de mediabegroting.

³ Zo schrijft RTV Drenthe op zijn website 'een onmisbare informatiebron voor de inwoners van de provincie Drenthe' te zijn, voorziet RTV Oost 'in een onafhankelijke berichtgeving die beantwoordt aan de interesses van de Overijsselse bevolking' en wil Omroep Flevoland 'een bindmiddel zijn voor alle Flevolandse'.

factor te vormen in een cultureel, sociologisch en economisch vaak zeer diverse provincie. Geen eenvoudige opgave, want Kampen verschilt van Almelo en Zeeuws-Vlaanderen van Schouwen-Duiveland.

De regionale omroepen focussen zich hierbij vooral op de (grote) steden. De beperkte financiën zorgen er voor dat meestal spraakmakende evenementen en het harde nieuws in de provincie worden uitgelicht. Dit leidt ertoe dat niet elke gemeenteraadsvergadering in elke gemeente kan worden verslagen, niet elke jaarmarkt aandacht krijgt en niet elke cultuuruiting, hoog of laag, in het verzorgingsgebied kan worden genoemd. Regionale kranten, die lange tijd samen met streekedities hebben geprobeerd in alle uithoeken van hun verspreidingsgebied de vinger aan de pols te houden, kunnen dit financieel ook niet meer volbrengen. Er zijn uitzonderingen, maar de situatie van de meeste regionale kranten verslechtert rap, waardoor opheffing steeds dichterbij komt.

Op regionaal én op lokaal niveau ontstaat er zodoende een lacune in informatievoorziening. Uit allerlei online initiatieven -commercieel én ideëel- valt op te maken dat de behoefte aan informatie op lokaal en regionaal niveau echter blijft bestaan. Het lineair uitzenden van radio en televisie vanuit studio's zal op termijn aan primaire betekenis en bereik afnemen en dus noodgedwongen verschuiven naar andere platforms waar de consument de informatie en entertainment kan vinden, op het tijdstip dat hem uitkomt en via een platform waarbij hij zich thuis voelt. Of dat nu YouTube is, het streekportal van de omroep zelf, het virtuele dorpsplein of een venster op de landelijke omroep.

Bovendien is de rol van de consument binnen de keten van informatievoorziening door de komst van sociale media veranderd. Die consument is ook curator/producent geworden en hierdoor een speler in de voorziening van regionaal en lokaal nieuws. Dit is goed terug te zien bij het recente ongeluk met de bouwkransen in Alphen aan den Rijn. De voornaamste beelden in het landelijke televisiejournaal zijn gemaakt door omstanders die het ongeluk en de gevolgen ervan via hun smartphones vastlegden. De journalisten en redacties van regionale en lokale omroepen hebben die beelden vervolgens voorzien van inhoudelijke achtergronden. Ook op die manier geven zij in hun werk uiting aan de regionale identiteit en vervullen zij de rol van waakhonden door lokaal en regionaal nieuws scherp in de gaten te houden.

4. Aanbevelingen

Met deze ontwikkelingen op de achtergrond heeft de raad naar het voorstel van ROOS gekeken. Een bezuiniging van 17 miljoen euro realiseren vereist kracht, flexibiliteit en veranderingsgezindheid. Dat de regionale publieke omroepen dit gezamenlijk hebben bereikt is prijzenswaardig.

In het voorstel van ROOS constateert de raad echter nog een aantal serieuze knelpunten. Zo betreurt de raad dat ROOS in haar voorgestelde nieuwe bestuursmodel grotendeels vasthoudt aan de bestaande organisaties en de provinciale indeling, ondanks de vaststelling dat de financiering niet langer van de provincie komt. Hierdoor zal de inhoudelijke *scope* gericht blijven op de provincie als geheel. De raad meent, zoals beschreven in *Agenda Cultuur* (2015), dat de stedelijke regio's en het ommeland centraal moeten staan. Tevens meent hij dat er te weinig aandacht is voor samenwerking met de landelijke publieke omroepen. Samenwerking of integratie met de 278 lokale publieke omroepen⁴ blijft merkwaardigerwijs onderbelicht. De raad ziet namelijk juist een gezamenlijke toekomst voor de publieke regionale en lokale omroepen.

Hieronder doet de raad op een drietal punten aanbevelingen ter versterking van de governance en de samenwerking van de regionale omroep met de landelijke en lokale omroepen.

1. Governance

Het huidige bestel bestaat uit 13 regionale (grotendeels provinciale) omroepen en een centraal orgaan (ROOS). Nu worden vijf interregionale stichtingen/clusters voorgesteld. Dat zou een eerste stap kunnen zijn, maar bij de overgang naar een dergelijk model moet in de gaten gehouden worden dat het geen blokkade vormt voor een toekomstige meer streekgerichte benadering. Bovendien is het van belang dat huidige succesvolle product-marktcombinaties (merken), indien gewenst, binnen de clusters blijven bestaan.

ROOS voorziet daarnaast elk cluster van een raad van toezicht.⁵ Met deze raden van toezicht wordt een hiërarchische laag toegevoegd, zowel in het bestuur (een landelijk bestuur en vijf clusterbestuurders) als ook in het toezicht (een landelijke raad van toezicht en vijf cluster raden van toezicht).

⁴ Volgens de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON) werken er 20.000 vrijwilligers en 500 betaalde krachten bij deze omroepen.

⁵ Zie bijlage 1: bestuursmodel ROOS.

Dit gekozen bestuursmodel van ROOS veroorzaakt in de visie van de raad meer bestuurlijke drukte, meer vergader- en overlegtijd en daarmee vertraging in de besluitvorming. De veelheid aan directeuren en leden van raden van toezicht, die geworteld moeten zijn in de regio, werken ook het gevaar van belangenvertegenwoordiging in de hand.

De raad adviseert de directielaag in de koepel in te dikken van de voorgestelde 5,5 tot 2,5 of 3 directeuren: een CEO, een CFO en een CTO. De middenlaag met daarin de raden van bestuur of raden van toezicht kan verdwijnen. Elk omroepcluster krijgt dan wel een hoofdredacteur/directeur/stationmanager, en een redactiestatuut. De afzonderlijke omroepen binnen de clusters krijgen een eigen programmaraad of programma adviesraad (PAR) die waakt over de journalistieke uitvoering en de relatie met het zendgebied. In bijlage 2 is dit uitgetekend.

Concreet houdt dit het volgende in:

- Het aantal directeuren in de koepel wordt teruggebracht naar 2,5 of 3 fte;
- De vijf raden van toezicht op regioniveau verdwijnen, één sterke raad van toezicht boven de hele organisatie volstaat;
- Er wordt één concessie verleend aan ROOS, voor alle omroepen;
- Eén managing editor of hoofdredacteur/directeur/stationmanager wordt per clusterredactie aangesteld, die financieel-organisatorisch verantwoording aflegt aan de directie in de koepel en journalistiek inhoudelijk aan de Beleidscommissie Media-aanbod.⁶ Deze leidinggevende dient primair een journalistieke achtergrond te hebben;
- Beleidscommissie Media-aanbod wordt niet per clusterregio ingesteld, maar per omroep. Het is voor het draagvlak in de doelgroep van belang dat deze commissies zo dicht mogelijk op het uitzendgebied zitten, dus één voor elke redactie. Hierin zitten bijvoorbeeld vertegenwoordigers van de politiek (provincie, gemeente), de cultuursector, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties;
- De benoeming van de hoofdredacteurs/directeuren/stationmanagers is de verantwoordelijkheid van de raad van toezicht, die daartoe een sollicitatiecommissie samenstelt met vertegenwoordiging uit de koepeldirectie, de redactieraad en de Beleidscommissie Media-aanbod.

⁶ De raad stelt voor deze beleidscommissie een Programma Adviesraad of Programmaraad te noemen. Een programmaraad is inhoudelijk dwingender, omdat daar de uitgangspunten voor het programmabeleid worden vastgesteld en het geen advies betreft.

2. Samenwerking met landelijke omroepen

De door u verlangde uitbreiding van de samenwerking met de landelijke publieke omroep is in het plan van ROOS benoemd en komt overeen met de voornemens van de NPO, zoals die zijn vastgelegd in het Concessiebeleidsplan 2016-2020. De raad is wat betreft televisie voorstander van het model zoals dat gehanteerd wordt bij de BBC. De regionale nieuwsprogramma's zijn daar gekoppeld aan het BBC News uit Londen. Voor Nederland zou dit betekenen dat bij een aantal NOS-Journaals een regionaal journaal wordt geplaatst.

De raad adviseert u ook de landelijke en regionale omroep meer samen te laten werken op het gebied van lineaire radio en bij online-activiteiten. Dit blijft nu vrijwel ongenoemd, terwijl hier nog het nodige te winnen valt. Ook hier is een goed voorbeeld uit het buitenland te halen. De samenwerking tussen de regionale en landelijke omroep in Vlaanderen spreekt tot de verbeelding. Hier zijn de regionale omroepen in de nationale zender Radio 2 geïntegreerd met een ongekend marktaandeel van 28%. In het advies van de raad over het CPB van de NPO wordt uitvoeriger ingegaan op de samenwerking van de landelijke radio-omroep met de regionale radio.

3. Samenwerking met lokale omroepen en private mediapartijen

In het voorstel van ROOS wordt meer naar 'boven' gekeken, naar de landelijke omroep, dan naar 'beneden', naar de lokale omroepen. Terwijl daar, op streek- en lokaal niveau, juist de gezochte haarvaten van de maatschappij zitten.

In verschillende studies is de penibele situatie van de regionale nieuwsvoorziening aangetoond. Om verdere vershraling van het informatieaanbod op lokaal en regionaal niveau tegen te gaan adviseert de raad, zoals ook beschreven in *De tijd staat open* (2014), dat ROOS in zijn beleid meer nadruk legt op samenwerking in zogenaamde mediacentra. Partijen kunnen elkaar zodoende versterken, maar ook de burger zal er baat bij hebben. In verschillende provincies wordt geëxperimenteerd -en sommige zijn al verder- met mediacentra, waarin publieke en private partijen samenwerken bij het vergaren van het feitelijke nieuws en een technische infrastructuur delen. Het is de vertaling van dat nieuws naar de eigen doelgroep en taakopdracht die de pluriformiteit voedt.

5. Mediacentra

De raad adviseert dat ROOS na de bestuurlijke reorganisatie op den duur samen met OLON streeft naar een samensmelting van de 13 regionale en 278 lokale publieke omroepen tot mediacentra. Hieraan kunnen verschillende partijen deelnemen: commerciële media, culturele en maatschappelijke organisatie, maar ook burgerinitiatieven en lokale overheden. In een aantal steden (o.a. Zaanstad, Eindhoven en Hilversum) zijn experimenten in die richting gaande. In Limburg is 1Limburg nu succesvol. Het is een gezamenlijk initiatief van Media Groep Limburg BV en de regionale omroep L1. In de Achterhoek werkt Regio8 eveneens met veel succes.

In deze toekomstige constructie kan de ROOS-organisatie voortbestaan als concessiehouder van de centrale technische en administratieve infrastructuur, en een inhoudelijk platform voor gedeelde formats en onderlinge uitwisseling zijn. Bij de subsidie vanuit de overheid ligt de zwaarte op het meefinancieren van de primaire journalistieke functie in de regio, en niet op het meefinancieren van het kanaal zelf (krant, lokale omroep, webinitiatief etc.). Provinciale en lokale overheden kunnen voorlichting aan de burgers inkopen, zoals ze dat nu al vaak doen in de huis-aan-huisbladen, of journalistieke coproducties financieren.

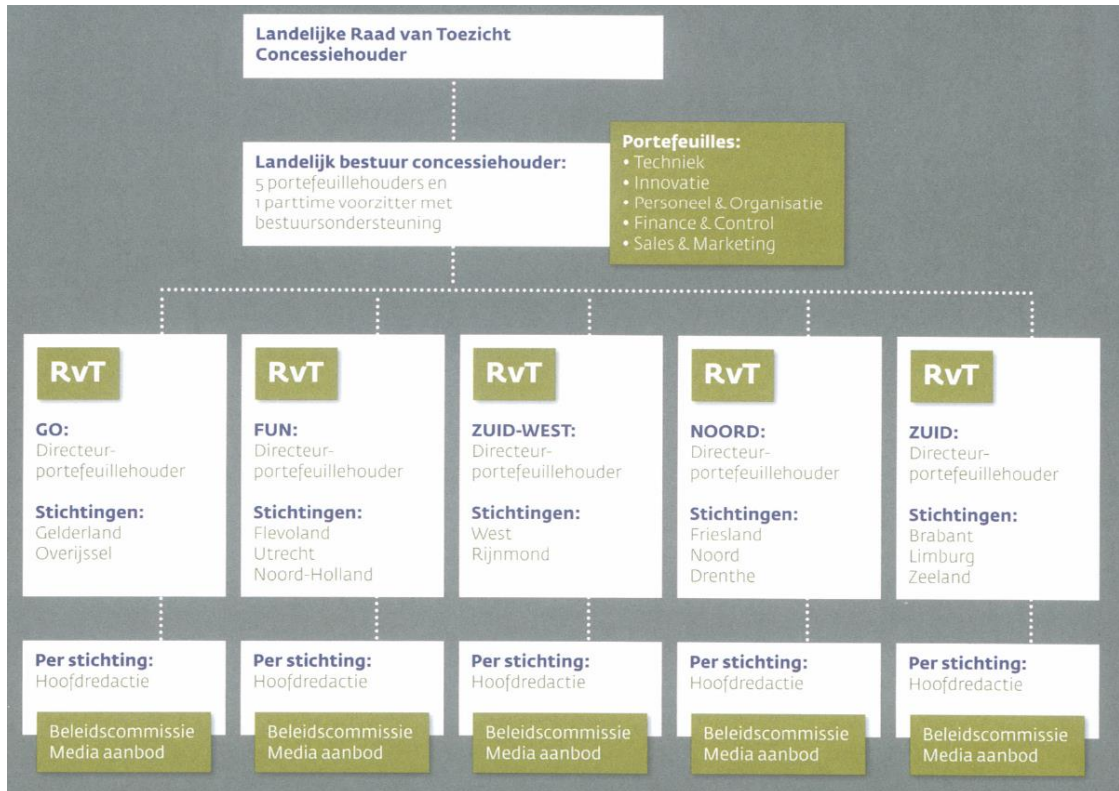
Voordat het echter zover is, zal een organisatorische bezuinigingsslag gemaakt moeten worden. Daartoe heeft ROOS een voorstel gedaan, waarbij de raad in dit advies vanuit een positieve houding ten opzichte van de regionale omroepen en de medewerkers een aantal kanttekeningen plaatst. Organisatorisch, maar ook inhoudelijk. Altijd met het oog op versterking van het journalistieke potentieel. Samenwerking en samenvoeging zullen daarna noodzakelijk zijn voor een sterke regionale nieuwsvoorziening. Ook daartoe heeft ROOS met zijn voorstel een eerste belangrijke stap gezet.

Met vriendelijke groet,

Joop Daalmeijer
Voorzitter

Jeroen Bartelse
Algemeen Secretaris

Bijlage 1: bestuursmodel ROOS

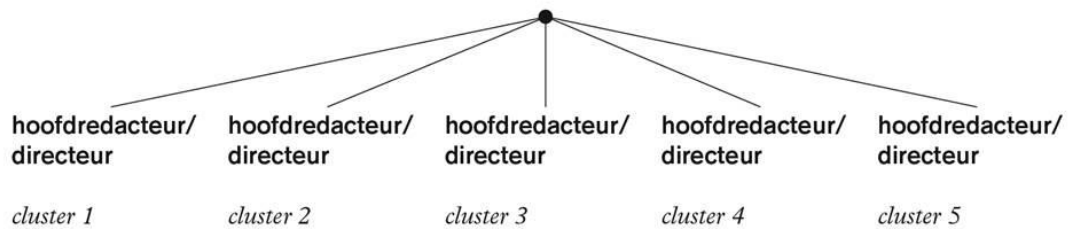
[Pagina 44. In: *Het nieuwe publieke regionale mediabedrijf: betrokken en betrouwbaar* van ROOS]

Bijlage 2: alternatief bestuursmodel

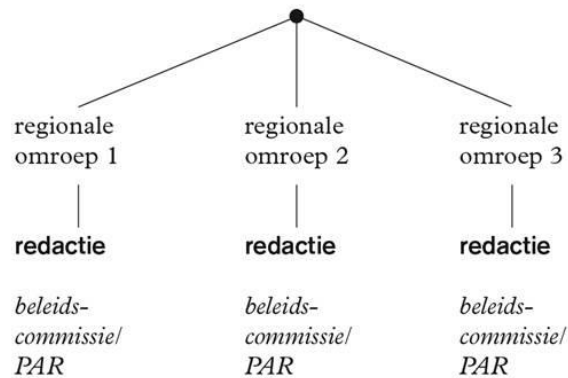
Raad van Toezicht of (tijdelijk) bestuur

directie – 2,5 of 3 fte

CEO (*HRM, organisatie, externe relaties*)
CFO (*finance, sales & marketing*)
CTO (*techniek, innovatie*)

per cluster hoofredacteur/directeur

Bijlage 3: overzicht van gesprekpartners

Piet Bakker

Lector Massamedia en Digitalisering Hogeschool Utrecht

Toos Bastiaansen

Beleidsmedewerker OLON

Inge Brakman

Media-adviseur, oud-voorzitter Commissariaat voor de Media

Bart Brouwers

Journalist, Initiator E52

Michiel Buitelaar

Online expert

Jan Knudde

Nethoofd VRT-Radio 2

Peter van Raemdonck

Chef technicus Radio2

Aziz Rashid

Head of Regional and Local Programmes, BBC North West

Johan van Uffelen

Oud-hoofdredacteur BN DeStem

Danny Vermeulen

Bestuursvoorzitter OLON

Jack de Vries

Voorzitter ROOS

Bijlage 4: geraadpleegde bronnen

Joustra, Arendo e.a. *Brandbrief concurrentievervalsing publieke omroep*. Amsterdam, 10 juni 2015.

Kik, Quint. Lammert Landman. *Nieuwsvoorziening in de regio (s39)*. Den Haag: Stimuleringsfonds voor de Journalistiek, 2013.

Kik, Quint. Lammert Landman, Liesbeth Hermans en Niek Hietbrink. *Nieuwsvoorziening in de regio 2014. Gelukkig zijn hier geen journalisten (s40)*. Den Haag: Het stimuleringsfonds voor de journalistiek, 2015.

l1.nl. 'Limburgse lef in medialand'. Geraadpleegd op 4 augustus 2015. <http://www.l1.nl/nieuws/267990-weblog-limburgse-lef-medialand>

Nederlandse Publieke Omroep. *Het publiek voorop. Concessiebeleidsplan 2016-2020*. Hilversum, juni 2015.

omroepflevoland.nl. 'Programmaraad'. Geraadpleegd op 10 augustus 2015. <http://www.omroepflevoland.nl/info/programmaraad>

persinnovatie.nl. 'Proef publiek/privaat regionaal mediumcentrum'. Geraadpleegd op 28 juli 2015. <http://www.persinnovatie.nl/9163/nl/proef-publiek-privaat-regionaal-mediacentrum>

Raad voor Cultuur. *De tijd staat open. Advies voor een toekomstige publieke omroep*. Den Haag, maart 2014.

Raad voor Cultuur. *Agenda Cultuur. 2017-2020 en verder*. Den Haag, april 2015.

regio8.nl. 'Over ons'. Geraadpleegd op 10 augustus 2015. <http://www.regio8.nl/over-ons/content/page?1912>

rtvdrenthe.nl. 'Over ons'. Geraadpleegd op 10 augustus 2015. <http://www.rtdrenthe.nl/omroep>

rtvnh.nl. 'RTV NH, RTi Hilversum en HilversumsNieuws starten Mediacentrum'. Geraadpleegd op 28 juli 2015. <http://www.rtvnh.nl/nieuws/166513/rtv-nh-rti-hilversum-en-hilversumsnieuws-starten-mediacentrum>

rtvoost.nl. 'Missie.' Geraadpleegd op 10 augustus 2015.

<http://www.rtvoost.nl/meer/default.aspx>

Stichting Regionale Omroep Overleg & Samenwerking. *Het nieuwe publieke regionale mediabedrijf: betrokken en betrouwbaar. Voorstel van ROOS voor een slagvaardige en efficiëntere regionale publieke omroep.* Hilversum, april 2015.

vrt.be. 'Beheersovereenkomst 2012-2016'. Geraadpleegd op 16 juli 2015.

<http://www.vrt.be/opdracht/de-beheersovereenkomst>

vrt.be. 'Doelstellingen beheersovereenkomst behaald'. Geraadpleegd op 16

juli 2015. <http://www.vrt.be/nieuws/2014/10/2013-doelstellingen-beheersovereenkomst-behaald>

vrt.be. 'Radio 2'. Geraadpleegd op 16 juli 2015. <http://www.vrt.be/wat>

[-doen- we/netten/radio2](http://www.vrt.be/wat-doen-we/netten/radio2)